

YTTRANDE Ds 2019:15

2019-10-29

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Remiss från Kulturdepartementet - Långsiktighet och stadga i arbetet framåt - en myndighet för romska frågor (Ds 2019:15)

Yttrande gällande departementsskrivelsen "Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – myndighet för romska frågor" (Ds 2019:15)

Diarienummer Ku2019/01349/CSM

Sammanfattning

Föreningen romer, kultur, fritid, kunskap och tolerans och Internationella Romska och Resande kvinnors Forum stödjer **inte** i förslaget att en nationell myndighet för romska frågor inrättas.

RKFKT och IRRKF yttrar sig över betänkandet "Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor" (Ds 2019:15).

Yttrandet ska vara Kulturdepartementet tillhanda senast 2019-11-01. Utredningen har utrett hur ett nationellt center för romska frågor kan inrättas. Detta blir komplicerat då man först måste ta ställning till frågan OM en nationell myndighet för romska frågor bör inrättas, och därför har vi inte utvecklat "huret" i detta remissvar.

RKFKT och IRRKF ställer inte sig bakom förslaget om att en myndighet för romska frågor (Ds 2019-15) bör inrättas och bedömer att inrättandet av en sådan myndighet byggd på etnicitet bör anses oförenligt med gällande internationella konventioner det skulle vara mycket oroande och alarmerande då denna myndighet skulle baseras på etnicitet och inte nationalitet. Förslaget går emot arbetet och strategin för romsk inkludering år 2012-2032, och exkluderar den romska minoriteten från de befintliga strukturerna i samhället, och olika myndigheters uppdrag och inkludering som skall tillförsäkras alla medborgare oavsett etnicitet. En myndighet för romska frågor skulle innebära negativ särbehandling av minoriteten.

Bakgrund och synpunkter

Sverige har år 2012 antagit EU strategin för romsk inkludering, en 20 år strategi för att förbättra romers livsvillkor inom en rad olika rättighets områden. Att inrätta en myndighet i Sverige för de nationella romska frågorna går på tvären med strategin för romsk inkluderingen. En sådan myndighet skulle istället ytterligare exkludera den nationella minoriteten romer från de befintliga myndigheterna och strukturerna, men även majoritets samhället i stort. Vi anser att statliga myndigheter med olika uppdrag har ansvar för alla medborgare i Sverige, så torde ju ett inkluderings arbete istället lägga uppdrag på de befintliga myndigheterna. En sådan myndighet riskerar att romer ytterligare marginaliseras. Strategin har identifierat att det finns ett stort förtroende gap mellan romer och majoritets samhället, och ser vi att ett inrättande av en myndighet för romer skulle bidra till att öka det gapet.

Av en lång historiska erfarenheter av bland annat regeringens framtagna vitbok-den mörka och okända historien vittnar och myndighets övergrepp, förmyndande och åtgärder som "extra ordinära insatser" mot den romska minoriteten. Det finns en djup misstro och rädsla för myndigheter pga kränkningar och övergrepp i modern historia så som tvångs sterilisering, tvångs omhändertagande av romska barn som romer fortfarande upplever sig bli utsatta för. Så sent som på 80-talet inrättades en kommunalt arbete inom socialförvaltningen i Stockholm som kallades "zigenarsektionen" där man registrerade samtliga romer som bott och bodde i Stockholms området, de registrerades med Z och ½Z och man dokumenterade och beskrev personerna ingående, detta register står det om i vitboken. Vidare har romer utsatts för "zigenar" inventeringar och polisregister, och förföljelse. Det är stat och statliga myndigheter som gett dessa direktiv. En nationell myndighet för romska frågor skulle med dess statliga myndighets rätt de facto att registrerar romer pga dess uppdrag, direktiv och målgrupp

Romska organisationer och sakkunniga har efterfrågat kraftfullare insatser mot antiziganism, det var också kommissionen mot antiziganisms uppdrag att ta fram förslag till kraftfulla insatser mot antiziganism, men kom att istället föreslå en nationell myndighet för romska frågor som blir fel riktade insatser, som kan komma att öka antiziganismen i samhället. Regerings uppdraget av Kommissionen mot antiziganism försökte trots allt att utjämna makt-obalansen mellan minoriteten och majoriteten, genom att det fanns 1 person mer av ledamöterna, dock var ordförande och samtliga 5 st personer i kommissionens kansli inte själv tillhörande den romska minoriteten. Kommissionen hade en referensgrupp knuten till sig med ett tjugotal romer. När förslaget presenterade för referensgruppen så var en stor majoritet emot detta förslag som kritiserades, men drevs ändå igenom som ett förslag till regeringen.

Minoritets lagstiftningen är tydlig att stat och kommuner är skyldighetsbärare, och att den nationella minoriteten romer är rättighetsbärare, det betyder att romsk kultur och språk skall främjas, stärkas och bevaras av de befintliga skyldighetsbärarna. Dessa samma rättigheter gäller ju också de andra nationella minoriteterna i Sverige, men att tex föreslå inrättande av en nationell myndighet för judar skulle anses alarmerande.

Romska organisationer, sakkunniga och aktivister men också stora delar av den romska befolkningen i stort i Sverige känner oro och rädsla för detta förslag. Detta har tydligt aviserats redan för ca 1 ½ år sedan när samma förslag lades fram och som mötte mycket kritik redan då, men som av någon anledning åter läggs fram.

Vi anser dock om inrättande av enheter för säkerställande av romers mänskliga rättigheter och minoritets rättigheter kopplade till framtida institutionen för mänskliga rättigheter och myndigheten för nationella minoriteter när dessa förverkligas bör beakta särskilt den nationella minoriteten romer rättigheter. Ansvaret om förverkligandet av romers rättigheter ligger på de allmännas och de befintliga strukturerna. Förutsättningarna för upprättandet av en myndighet är obefintliga utan stöd från det romska civilsamhället. Om man saknar stöd från civilsamhället så bör man alltså inte gå vidare med planen om att inrätta en myndighet. Det finns en stor risk att framtida myndighetsdirektiv från Regeringskansliet riktas till den specialiserade myndigheten istället för till existerande förvaltningsmyndigheter och kommuner. Det skulle gå stick i stäv med strategin för romsk inkludering. Prioriteringen bör ligga på mer kraftfulla insatser i arbetet mot antiziganism och diskriminering som är ett majoritets samhälles problem. Insatser i strategin för romsk inkludering

tippar över i insatser mot romer istället, där romer blir föremål för extra ordinära insatser som historisk drabbat den romska minoriteten negativt. Insatsen som föreslås blir missriktad.

Vi anser inte att romers deltagande, inflytande och påverkan kan säkerställas eller garanteras, och att romer upplever att de inte kan påverka i sina egna frågor. Att stat och kommuner har tolkningsföreträde, där minoriteten upplever ett förmyndigande som har en lång historisk kontinuitet. Idag sitter ett tjugotal romer som sakkunniga i regeringen referensgrupp, som har 3 årigt mandat kan jämföras med "finlandsmodellen" som utredningen nämner i 1.1.4 sidan 15. Där den romska frågan bedrivs i delegationsform som är direkt kopplat till social och hälsovårds departementet sedan 1956. Skillnaden men regeringens nuvarande referensgrupp kopplat till strategin för romsk inkludering är att hälften av medlemmarna i den finländska roma delegationen representerar flera olika departement.

Fortfarande sätter majoritets samhället och dess aktörer agendan för den romska frågan, där romer informativt bidrar med kompetens och erfarenheter. Romsk delaktighet, inflytande och egenmakt finns när majoritets samhällets aktörer tillåter det. I regeringskansliet finns fortfarande ingen romsk sakkunnig eller tjänsteman anställd, så är det i de flesta sammanhang där den romska frågan behandlas. Därför är risken mycket stor att ett inrättande av en nationell myndighet för romska frågor upplevs som ytterligare ett övergrepp, och där romer kan ens möjliggöras reellt inflytande, också med tanke på en myndighets konstruktion och dess regleringar.

Inte ens i framtagandet av utredningen Ds 2019:15 fick romer delaktighet eller inflytande, efter flera påtryckningar anställdes i slutet av utredningen person tillhörande den romska minoriteten, denna ansåg minoriteten bli ett tvunget alibi för utredningen. Romers förtroende för denna utredning var mycket låg, och förslaget har skapat mycket oro och farhågor hos minoriteten. Det finns ett igenkännande av statligt förtryck med en lång historia som drabbat romer med omfattande och negativa konsekvenser.

Det har heller inte möjliggjorts förutsättningar hittills för minoriteten att inom sig och nationellt diskutera och få göra en gemensam röst hörd i frågor som berör minoriteten. Det finns heller inga informationskanaler där information når nationellt minoriteten, det har inte skapats förutsättningar för det romska civilsamhället att få del av viktig information om sina sakfrågor som behandlas av stat och kommuner med flera aktörer. Det medför att delaktigheten och inflytande omintetgörs, och därför ej heller kan säkerställas. Den stärkta minoritets lagstiftningen (1 jan 2019) har skärps gällande minoritetens delaktighet och inflytande till att minoriteten skall ha delaktighet och inflytande i sina egna sakfrågor. Detta är idag ett lagkrav.

Vi ser inte att den nationella minoriteten romers delaktighet och inflytande på ett jämställt sätt och med jämlik maktbalans kan säkerställas i en myndighets form.

Vi anser däremot att insatser för att stärka det romska civilsamhället och romska organisationer behöver utökas och stärkas som kan på sikt möjliggöra minoritetens egna initiativ och mobilisering i frågor som berör dem själva.

Det går inte garantera civilsamhällets inflytande över förvaltningsmyndigheternas insatser och åtgärder, därför finns det en stor risk att myndigheten träder i civilsamhällets ställe.

Kunskaps ökningen och spridningen om romer genom de samråd och referensgrupper via olika uppdrag i romsk inkludering som idag finns hos samtliga myndigheter och i en stor del av kommunerna sedan år 2012 riskerar helt upphöra, då en myndighet för romska frågor äger frågan. Samråds formen har bidragit i stort till den kunskaps utveckling hos de berörda aktörerna och detta har i nästa del gett effekter på myndigheternas arbete och insatser.

Långsiktighet finns redan idag genom den 20-åriga nationell strategi för romsk inkludering. Risker med att permanenta och se en nationell myndighet för romska frågor som en lösning, är att romers utanförskap permanentas och istället exkluderar romer, samt att kommer minska kunskapen om romer hos befintliga myndigheter och kommuner vilket skulle påverka romers livsvillkor på långsikt och möjligheter att bli inkluderade.

Synpunkter på delar av förslaget Ds 2019-15

I sammanfattningen Ds 2019-15 har det radats upp olika funktioner som en sådan myndighet skulle ha bla att den ska stärka romers egenmakt och inflytande, det skulle riskera att bli från ett ovanifrån perspektiv, risker med detta är att myndigheten får egenmakt och att inflytande ytterligare minskar för minoriteten. Idag finns romska sakkunniga inom olika områden och som tillhör minoriteten själv i dessa olika samrådsformer men upplever i dessa former ändå egenmakt i formen av att delta eller medverka som ett verktyg för att kunna påverka. Analys för att nå denna möjliga påverkan och egenmakt skulle i en statlig myndighet i praktiken fungera. Sveriges regering fick kritik från EU efter den årliga rapporten till EU om strategin för romsk inkludering, kritiken till Sverige var att romer i praktiken har delaktighet, inflytande och påverkan, denna kritik var befogad. I en myndighet för romska frågor så finns stora risker att inflytande, delaktighet och påverkan inskränks än mer.

Förslaget beskriver (1.1.5 sidan 16-20) utredningen konsultationer, dialog, och samtal med minoriteten i olika former i sitt arbete, trots detta så har romer nationellt en helt annan åsikt om detta. Romer har under hela utredningen uttryckt kritik om deras möjligheter att få information och påverka utredningens ställningstaganden. Utredningen tar bla upp att romer har på eget initiativ använt sociala medier för informationsspridning, när det egentligen var en mobilisering på socialmedier för att mota utredningen och förslaget som redan muntligen hade kommunicerats.

Det finns fler frågetecken kring beskrivningen om utredningen haft kommunikation, samtal eller dialog i tillfredsstämmande utsträckning med minoriteten, minoritetens röst säger motsatsen. Utredningen pekar också ut två romska grupper som samtalen inte varit tillräckliga med, som anses vara en brist i utredningen.

Erfarenheter hos minoriteten från delegationen för romska frågor och kommissionen mot antiziganism och där möjligheterna till inflytande, påverkan blivit ett stort problem, pga insyn i det operativa arbetet i kansliet, men också att kansliet drivit och styrt frågor men egen agenda. Ett kansli och en kanslichef får mycket makt, och möjligheterna för ledamöter (på strategisk nivå) att hantera dessa situationer och den utvecklingen har beprövats och konstaterats skapa problem med riktningen av arbetet.

5.3 sidan 140, Konsekvens analysen gällande minoriteten och dess organisationer är bristfällig och redogör ex inte konsekvenser för minoriteten rättigheter eller utsatthet för stat, myndigheter och majoritets samhälle. Utredaren nämner flera gånger egenmakt som används i konsekvens analysen och har inga garantier i praktiken eller stöd av erfarenheter i arbetet med romsk inkludering. Denna

vetskap och erfarenheter om brister gällande minoriteten romers inflytande och delaktighet beskrivs nedan.

3.2 sidan 49. Utredningen belyser bristerna gällande inflytande och delaktighet för minoriteten romer. Utredaren skriver att trots att länsstyrelsen i Stockholms engagemang och ambitionsnivå de senaste året varit betydande i kommuner och myndigheter så är utmaningarna stora och komplexa.

Denna slutsats visar på att det inte finns förutsättningar och möjligheter att säkerställa eller garantera romers delaktighet och inflytande i en myndighet för romska frågor skall allvarligt ifrågasättas. Sverige regering fick i år kritik från EU i samband med rapporteringen till EU av den nationella strategin för romsk inkludering, att i praktiken romer inte hade delaktighet eller inflytande i arbetet med strategin.

Ekonomiska konsekvenser

Vi ser inte skäl till att ta ställning till de ekonomiska konsekvenserna och lämnar dessa utan synpunkt.

Barnperspektivet

Vi ser inte skäl till att ta ställning till att utveckla barnperspektivet och lämnar dessa utan synpunkt.

Mångfaldsperspektivet

Vi ser inte skäl till att ta ställning till mångfaldsperspektivet och lämnar dessa utan synpunkt.

Jämställdhetsperspektivet

Vi ser inte skäl till att ta ställning till de jämställdhetsperspektivet och lämnar dessa utan synpunkt.

Miljöperspektivet

Vi ser inte skäl till att ta ställning till miljöperspektivet och lämnar dessa utan synpunkt.

Omvärldsperspektivet

Vi ser inte skäl till att ta ställning till omvärldsperspektivet och lämnar dessa utan synpunkt.

Ärendets beredning

Ärendet är berett enligt organisationernas stadgar, och bakom yttrandet står organisationerna romer, kultur, fritid, kunskap och tolerans och int rom och resande kvinnoforum och dess styrelser.

RKFKT och IRRKF synpunkter och bedömning på förslaget Ds 2019-15

RKFKT Ställer sig **Inte** bakom förslaget Ds 2019-15 om inrättandet av en nationell myndighet för romska frågor. Arbetet och den nationella strategin för romsk inkludering måste ske i de befintliga strukturerna och myndigheterna. Vi anser det alarmerande att inrätta en myndighet baserad på etnicitet, också med tanke på den utsatthet, exkludering och åtgärder som drabbat minoriteten i historien men också i nutid. Vi anser också att romers röst måste väga tyngst i ett sådant arbete och förslag, det riktas massiv och omfattande kritik mot detta förslag från den romska minoriteten nationellt. Den romska delaktigheten och inflytandet i detta arbete har upplevts av minoriteten varit obefintlig och att minoriteten känner sig överkörd och maktlösa att påverka detta utredning och förslag som görs ovan deras huvud. Romer måste möjliggöras egenmakt på riktigt, och informationskanaler inom sig och förutsättningar att mötas inom minoriteten nationellt för att diskutera ödesfrågor och andra frågor som berör minoriteten själva. Dessa möjligheter och förutsättningar har totalt fattats i utredningen och framtagandet av förslaget Ds 2019-15.

Stat och kommuner måste säkerställa romers minoritets och mänskliga rättigheter och inte använda makt och myndighets utövning som minoriteten upplever som kränkningar.

Bedömningen är gjord ut ifrån en samlad kompetens och mångåriga erfarenheter som de romska råds representanterna besitter i arbetet med romsk inkludering både internationellt, nationellt och kommunalt.

Däremot förordar vi att behålla nuvarande ordning och nationella arbete för romsk inkludering. I framtida institution för mänskliga rättigheter och nationell myndighet för minoriteterna att inkludera den romska minoriteten i dess kommande uppdrag, och särskilt betona arbetet med säkerställandet av romers rättigheter, med kraftfulla insatser mot antiziganism och diskriminering, och stärka de romska civil samhälles organisationerna.

Remissvar och synpunkter från Internationella Romska och Resande kvinnors Forum, kontakt rositagronfors@yahoo.se och

föreningen romer, kultur, fritid, kunskap och tolerans (RKFKT), kontakt miss_nyman@hotmail.com

